

Irodalom

- DR. GÖLLESZ VIKTOR (1984): *Gyógypedagógia a numizmatikában. I. (Exner Károly érmei)*. In: *Gyógypedagógiai Szemle*, XII. évf., 2. szám, p. 81–85.
- DR. GÖLLESZ VIKTOR (1984): *Gyógypedagógia a numizmatikában. II. (Cházár András)*. In: *Gyógypedagógiai Szemle*, XII. évf., 3. szám, p. 161–167.
- DR. GÖLLESZ VIKTOR (1984): *Szimbólumok a fogyatékosügyben*. In: *Gyógypedagógiai Szemle*, XII. évf., 4. szám, p. 267–276.
- DR. GÖLLESZ VIKTOR (1987): *Egy fogyatékosügyi bélyeg margójára*. In: *Gyógypedagógiai Szemle*, XV. Évf., 3. szám, 234–237.

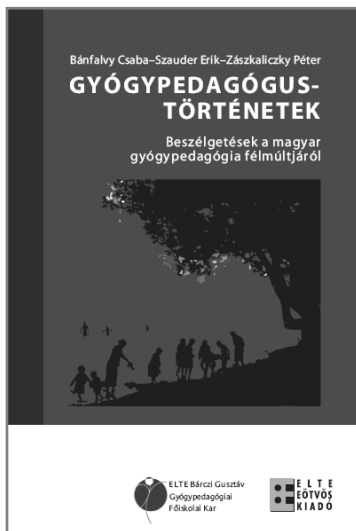
Gordosné dr. Szabó Anna

Könyvbemutató

A Magyar Tudomány Ünnepe programsorozatban az ELTE 2006. november 17-én Egyetem téri épületében *Egyetemi Könyvbemutatót* rendezett. Az érdeklődők az ELTE karainak több szakmailag igényes kiadványát ismerhették meg, közöttük *Bánfalvy Csaba – Szauder Erik – Zászkaliczky Péter* (szerkesztésében): *Gyógypedagógus-történetek – Beszélgetések a magyar gyógypedagógia félmúltjáról* című könyvet.

(ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar – ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2006. p. 323 DVD melléklettel)

A könyvbemutatón a bemutatott nyolc könyv szerzőin, szerkesztőin és a karok vezetőin, oktatóin kívül számos érdeklődő jelenlétében a „*Gyógy-pedagógus-történetek*”-et **Márkus Eszter** főiskolai docens az alábbiakban mutatta be:

A „*Gyógypedagógus-történetek*” című könyv több szempontból is elsőnek tekinthető. Első abból a szempontból, hogy a Bárczi Gusztáv Gyógy-pedagógiai Tanárképző Főiskola ELTE-hez történt csatlakozása (2000) óta ez az első olyan kiadvány, mely a Karon működő kiadásszervezés és az ELTE Eötvös Kiadó együttműködésében jelent meg.

Első azért is, mert a hazai neveléstörténetben és különösen a magyar gyógypedagógia-történetben először jelenik meg olyan interjúkötet, melyben egy adott korszakban, egy adott intézmény életében jelentős szerepet játszó, még élő szemtanúk mesélik el élettörténetüket, szakmai pályájukat, s egyúttal bemutatják az akkori Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, később Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola (ma már ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar) mint intézmény általuk megélt és alakított történetét.

A történet-írás évszázadokon át kizárólagosan hitelesnek és megbízhatónak tartott módszere az írásos dokumentumok feldolgozásán alapult. Az „oral history”, azaz „elbeszél történelem” a történet-írásban a múlt század közepén jelent meg mint lehetséges forrás és módszer. Az „elbeszél történelem” egyenrangú kiegészítője az írásos források feldolgozásának, hiszen olyan tapasztalatok, tények és vélemények ismerhetők meg a szemtanúk elbeszéléséből, melyeknek gyakran nincsenek írásos nyomai. Az események és történések az adott időben, egy helyen, egy intézményben tevékenykedő emberek személyes megfogalmazásai alapján sokkal árnyaltabbá és színesebbé válnak, mert tartalmazzák az egyes emberek egyéni reflexióit is. Éppen ezért nagyon fontos még időben megkérdezni az események szemtanúit, aktív résztvevőit és formálóit arról, hogy ők hogyan látták akkor, és hogyan látják most – bizonyos idő távlatából – az eseményeket „alulnézetben”, belülről.

A szereplők kiválasztásánál vezető szempont, hogy olyan embereket kell találni, akik még pontosan emlékeznek, ugyanakkor egy kicsit már eltávolodtak térben és időben; már nem olyan aktív formálói az eseményeknek, s megfelelő rálátásuk van az adott kultúra, szakterület vagy intézmény életére. Ez esetben nagyon jól sikerült az interjú-alanyok kiválasztása. Olyan személyek, akik egyszerre több irányból képesek szemlélni a hazai gyógypedagógia alakulásának elmúlt 50-60 évét, a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola fejlődésének egyes állomásait. Látják az intézményt és

a szakterületet belülről, és visszanézve kicsit kívülről; látják ugyanakkor alulról, a hétköznapi ember és annak mindennapjai szemszögéből, és látják már felülről is. Látják visszamenőleg, és sok-sok éves tapasztalatuknak köszönhetően vállalkoznak arra is, hogy kicsit előre tekintsenek a jövő felé. Mindezek a „nézőpontok” remekül nyomon követhetők az egyes interjúkban.

A mindennapokban gyakran találkozom azzal a pozitív előítélettel, hogy a gyógypedagógusok különleges emberek, akik angyali türelemmel és toleranciával viseltetnek a másság iránt, akik fantasztikus erőfeszítésekre képesek a fogyatékos gyermekek, fiatalok és felnőttek fejlődésének segítségével, életminőségének javításában, akik a legapróbb eredményeknek is képesek örülni. Lehet, hogy ebben van némi igazság, a külső szemlélőnek tűnhet akár így is.

Aki végigolvassa ezt az interjú-kötetet, egyértelműen megtapasztalhatja, hogy a gyógypedagógusok is ugyanolyan emberek, mint bárki más, akik – a jelen kötetben – nemcsak a gyógypedagógia-történet félmléteinek meghatározó egyéniségei, hanem egyúttal a XX. század szemtanúi is.

Az interjú-alanyok az 1910–30-as években születtek, életüket, sorsukat viharos történelmi események alakították már gyermekkoruktól. Gyermekként vagy fiatal felnőttként élték át a második világháborút, főiskolai hallgatóként vagy fiatal oktatóként, pályakezdő gyógypedagógusként az ötvenes éveket, valamint az 56-os eseményeket. Átélték a hetvenes-nyolcvanas évek nyugodtabb időszakát, ekkor teljesedtek ki szakmai pályájukon, és a kilencvenes évek rendszerváltása idején is még meghatározói voltak a hazai gyógypedagógia életének. Mondhatjuk, hogy a történelmi eseményeknek köszönhetően igen mozgalmas és változatos életsorsokat ismerhetünk meg.

Nagyon érdekes és izgalmas volt számomra olyan történeteket olvasni, melyekhez hasonlóakat még nagyszüleimtől hallhattam. Egy egész korszak történelmét ismerhetjük meg egy-egy ember világlátásának szűrőjén keresztül, hiszen az elbeszélte élettörténet az események, történések sorozatán keresztül a mindennapi élet legbelső szintjeire vezet. Kiderül, hogy a sorsok nagyon egyediek, az élettörténetek részletei nagyon különbözőek, ám nagy egészében mégiscsak kirajzolódnak a múlt század második felének hétköznapijai.

Az „elbeszélte történelem” mint történelmi forrás, módszertani sajátosságából adódóan, egyedülálló módon interaktív folyamat eredményeként jön létre. A kérdezők irányítják az emlékezést, mely ez esetben három fő témakör köré rendezhető: az egyéni élettörténet, az egyéni szakmai életút és a Főiskola története. A beszélgetéseket olvasva azt tapasztaltam, hogy az interjúzók nagyon finoman irányították a beszélgetéseket, egyedileg alkalmazkodva a beszélgető-partnerek gondolatmenetéhez, ugyanakkor nem tévesztették szem

elől az eredeti témaköröket, célokat sem. Ebben könnyebbséget jelenthetett az is, hogy a kérdezők személyesen is ismerték, ismerik a megkérdezetteket, pontosan tudták, hogy kitől mit kell és mit érdemes megkérdezni.

A végső szöveg a felvett interjúk legépelt, majd a kérdezők és az interjú-alanyok által javított változata. Stílusában azonban meghagyták a beszédszerűséget, éppen ezért könnyen olvasható. Élvezetes olvasmány, hiszen az elbeszélők mind 40-50 éves oktatói, előadói gyakorlattal a hátuk mögött beszélnek, így elbeszélésük nagyon képszerű, szemléletes.

A beszélgetések írásban történő visszaadása során felmerülhet, hogy bár a szöveg beszédszerű, ám elvesznek a beszédet kísérő non-verbális és metakommunikatív elemek, hiszen nem látjuk a beszélő arcát, szemeit, gesztusait. Nekem személy szerint ez nem okozott hiányérzetet a könyv olvasása közben, hiszen mindegyik mesélőt ismerem személyesen, többségük a tanárom volt, többekkel a mai napig rendszeres szakmai és informális kapcsolatban vagyok. A róluk bennem élő emlékképek segítettek abban, hogy olvasás közben szinte magam előtt láttam az arcukat, mozdulataikat, mosolyukat vagy éppen futólag összeráncolt homlokukat. Hallottam hangjukat, el tudtam képzelni beszédtempójukat, hangerejüket és a beszédben tartott szüneteket.

Azonban azoknak az olvasóknak sem kell nélkülözniük ezeket az élményeket, akik nem ismerik a szereplőket. A könyvhöz ugyanis *Szaffner Gyulának* köszönhetően készült DVD-melléklet is készült. A tizenegy megszólaló közül kilencet láthatunk és hallhatunk interjú közben. Természetesen az interjúk nem szerepelnek teljes terjedelmükben az DVD-filmen, személyenként 10-15 perces részletek kerültek összevágásra a beszélgetésekből. Ez viszont elegendő ahhoz, hogy azok is el tudják képzelni a gyógypedagógia félmúltjának meghatározó alakjait, akik nem ismerik őket személyesen.

Ha kritikai észrevételt is szabad tenni a méltató szavak sorában, akkor azt említtem meg csupán, hogy a kötet hiányos. Néhány igen fontos személy maradt ki amiatt, hogy csak 2005-ben kezdődhettek el a munkálatok. Nagyon szívesen olvastam volna interjút a sokat emlegetett *Göllesz Viktorral, Illyés Sándorral* és *Lovász Tiborral*. Ők sajnos az interjú-kötet megvalósítása előtt eltávoztak, ami miatt pótolhatatlan hiányérzet maradt. Néhány más meghatározó személy is kimaradt, akik szerepeltek az eredetileg tervezett 30 személyt felsoroló listán, az ő megszólaltatásuk elsősorban az anyagi források szűkössége miatt nem valósulhatott meg.

Nagyon fontosnak tartom, hogy valamilyen módon legyen folytatása a *Gyógypedagógus-történeteknek*, hogy a most 60-as éveik közepén-végén járó generáció tagjai közül ne veszítsük el azokat, akik személyes élményeik, tapasztalataik alapján további adalékokat adhatnak a magyar gyógypedagógia és a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar XX. századi történetéhez.

A könyv végén két szerkesztő eltérő perspektívából bemutatott olvasatát ismerhetjük meg. *Bánfalvy Csaba* – lévén szociológus – a társadalom, a társadalmi mobilitás szemszögéből elemzi az interjúk tartalmát, a szocializmus és az azt megelőző rendszerek társadalmának változásai tükrében. *Zászkaliczky Péter* a gyógypedagógiai hagyomány és szemlélet nézőpontjából foglalja össze az olvasottakat utószavában. E két tanulmány elsősorban a gyógypedagógiát közelebről ismerő szakemberek számára kínál elgondolkodtató fejtegetéseket, vitaindító gondolatokat.

A borítón szereplő interjúzók és szerkesztők mellett, a kötet „társ-szerzői”, azaz a beszélgető partnerek, akik megosztják velünk életüket és szakmai pályájuk tapasztalatait (az interjúk sorrendjében): *Gordosné dr. Szabó Anna, Hatos Gyula, Illyés Gyuláné, Lányiné dr. Engelmayer Ágnes, Méhes József, Mérei Vera, Mesterházi Zsuzsa, Mezeiné dr. Isépy Mária, Pálhegyi Ferenc, Subosits István és Révay György.*

Ajánlom mindenkinek ezt a könyvet, aki ismeri a felsorolt személyeket, hiszen olyan dolgokat tudhatunk meg róluk és tőlük, melyek színesebbé teszik szakmai munkásságukról alkotott képünket.

Ajánlom mindenkinek ezt a könyvet, aki nem ismeri a kötet szereplőit, mert nagyon érdekes életsorsokat ismerhetnek meg belőle. Az idősebb olvasók saját gyermek- és fiatalkorukat eleveníthetik fel, a fiatalabbak pedig megismerhetik belőle szüleik és nagyszüleik generációjának életét, mindennapjait, örömeiket, nehézségeiket. Mindemellett pedig „emberközelebi”, „életrajzi” képet kaphatnak a gyógypedagógusokról, a gyógypedagógóiárról.

Bíztatásomat a *Mérei Vera* interjúból vett szavakkal erősítem meg: „*Hát az a legérdekesebb, egy ember, nem? Épp a múltkor mondta valaki nekem, hogy a dokumentumfilmeket szereti, és mondtam én meg az önéletrajzokat, mert hát tényleg, ez a legérdekesebb, ez egy kiapadhatatlan forrás.*” (137. o.).

Márkus Eszter